

Rysslands krig mot Ukraina har redan förändrat världen.

(Intervju med Volodymyr Isjtjenko.)

[Från [Jacobin magazine](#), 19 mars 2022. Volodymyr Isjtjenko är sociolog och kommer från Kiev. Han har publicerat artiklar och intervjuer i *Guardian* och *New Left Review*.* Intervjuare är Jerko Bakotin som skriver för *Novosti*, i Zagreb, Kroatien. Översättning från engelska, Göran Källqvist.]

(Rysslands invasion av Ukraina har kastat in landet – och Europas samhällsordning – i kaos. Medan ryska tanks och vapen fortsätter att angripa ukrainska städer och möter ett oväntat hårt motstånd, har en förnyad känsla av enhet och syfte uppstått bland ukrainare – och inom eliterna i väst. Många av Putins förutvarande anhängare i Europa har nu vänt sig mot honom, samtidigt som politiker över hela spektrat har visat solidaritet med Ukraina, både materiellt och symboliskt.

Samtidigt har det uppstått nya sprickor inom vänstern. Även om de som stöder den ryska invasionen är en liten minoritet, har en del i Östeuropa klandrat vänsteranhängare i väst för att ha underskattat Vladimir Putins imperialistiska ambitioner – ett hot som nu bara har blivit alltför verkligt för människor i Charkiv, Mariupol och andra delar av Ukraina som har angripits av Ryssland.

Krigets återverkningar kommer att kännas i båda länderna – och över hela världen – under årtal framåt. Vad kommer kriget att innebära för Ukrainas framtid? Hur kommer det att påverka vänstern? I en intervju som ursprungligen publicerades i den kroatiska veckotidningen [Novosti](#) utforskade Jerko Bakotin den ukrainske sociologen Volodymyr Isjtjenkos insikter om dessa frågor. Artikeln översattes till engelska av [Rosa Luxemburg Stiftung](#). – Jacobins redaktionella kommentar.)

JB: Rysslands angrepp på Ukraina överraskade analytiker, varav många hade hävdade att det inte skulle ske, med tanke på hur mycket det skulle skada ryska intressen. Vad tänker du om det?

VI: Det fanns många skäl till skepsis angående möjligheten av ett angrepp, främst de enorma militära, politiska och geopolitiska risker som handlingen innebär. Det är verkligen möjligt att Moskva underskattade den ukrainska armén och att det gjordes misstag under planeringen av den militära operationen – en del av soldaterna trodde att de skulle till övningar i Belarus och fick sina order just innan anfallet inleddes.

Och även om Frankrike och Tyskland drev en lite annan politisk linje än USA före invasionen, så genomdrivar EU hårdare sanktioner än USA. Invasionen kommer att påverka både Rysslands ställning i världen och den inhemska politiska situationen avsevärt. Putin har riskerat allt, så ett nederlag i Ukraina kommer troligen att kosta honom hans maktställning, troligast sluta med en kupp inom den befintliga eliten, och kanske till och med kosta honom livet. Det går heller inte att utesluta en revolution, även om chanserna för det är mindre.

* Se t ex [Precis som för alla andra folk i världen är det främsta hotet mot ukrainarna kapitalismen](#), och [Sprickorna i Ukraina](#), på marxistarkiv.se.

På grund av alla dessa risker trodde många samhällsforskare och analytiker av internationella relationer att Putin ville skrämma Ukraina och NATO, men att det inte skulle bli något angrepp.

JB: Det finns många teorier om Putins motiv: frågor om hans mentala hälsa, imperialistisk messianism, hotet från NATO, eller teorin att ett demokratiskt Ukraina hotar enväldet i Ryssland. Vad tror du?

VI: Jag har fortfarande inte sett någon övertygande tolkning. Tesen att Putin blev galen håller inte, eftersom han i mina ögon inte uppvisar några symptom på galenskap. Vad gäller förklaringen att han har förvandlats till en ideologisk fanatiker med ett messianskt uppdrag att återuppbygga det ryska imperiet, så måste man säga att det är mycket, mycket ovanligt med ledare med ärliga ideologiska uppfattningar inom den postsovjetiska politiken. Alla postsovjetiska ledare var cyniska pragmatiker som byggde upp kleptokratiska regimer utan någon ideologisk vision. Även om det skulle stämma att Putin har blivit en ideologisk fanatiker så är det ett mysterium hur det kom sig, och det behövs fler förklaringar.

JB: Men i sin artikel "Om ryssarnas och ukrainarnas historiska enhet" från förra året, för Putin fram klart imperialistiska och chauvinistiska skäl, och ännu mer i sitt tal som tillkännagav kriget, där han talade om "avnazifiering" av Ukraina. Han förnekade Ukrainas rätt till en självständig statsbildning, och nämnde förra veckan möjligheten att landet kommer att försvinna. De ideologiska motiven verkar väldigt tydliga, tycker du inte det?

VI: Frågan är om det bara är retorik för att legitimera åtgärder som drivs av andra skäl. Idag tolkar många hans artikel på det sätt som du nämnde. Men texten förnekar inte Ukrainas självständighet utan säger istället att det inte finns någon speciell sorts ukrainsk identitet, som inte är den enda som är möjlig. Putin argumenterar mot ett Ukraina som grundas på en ryskfientlig identitet. Enligt hans vision skulle Ukraina och Ryssland kunna vara två stater för "ett och samma folk".

Här återvänder Putin till den tolkning som fanns på det ryska tsardömet, då ryssar, belarusier och ukrainare betraktades som tre grenar av samma folk. Denna uppfattning förtegs i Sovjetunionen, då den officiella ståndpunkten var att det var tre olika folk och språk, även om de var broderfolk med ett gemensamt ursprung.

Många ukrainare ser sådana tolkningar som ett förnekande av sin existens eftersom de har byggt sin identitet i opposition mot Ryssland, som för dem är en "stor annan". För många andra, speciellt de som har vuxit upp i Sovjetunionen, definieras ukrainare inte nödvändigtvis i motsats till ryssar. Även efter Euromaidan och krigsutbrottet i Donetsbäckenet, tyckte de flesta ukrainare att de var broderfolk, och för 15-20% av befolkningen var det normalt att känna sig som både ukrainsk och rysk. Med detta sagt har det pågående kriget suddat ut sådana dubbeltydiga identiteter.

JB: I en artikel som publicerades i *LeftEast*,* hävdade du att föreställningen att ukrainare skulle göra våldsamt motstånd mot en rysk invasion var överdriven. Men är det inte det som händer just nu?

VI: Jag talade om en situation där Ryssland har krossat den ukrainska armén och ockuperat en stor del av territoriet, vilket inte har skett ännu. Motståndet är kanske hårdare än vad Ryssland förväntade sig, men det hade troligen varit annorlunda om Kiev hade ockuperats inom 96 timmar, som

* [A Russian Invasion of Ukraine Could Destabilize Russia's Political Order.](#)

Pentagon förutspådde. Många ukrainare ansluter sig till hemvärnet och militären, men omkring 2 miljoner människor har redan flytt, och enligt vissa beräkningar kan det bli upp till 10 miljoner flyktingar.

Samtidigt äger det scenario som jag beskrev rum i de ockuperade städerna, som Cherson eller Melitopol – det är omfattande proukrainska protester, men inget hårt väpnat motstånd. Om Ryssland ockuperar en stor del av Ukrainas territorium så kommer troligen majoriteten av befolkningen till en början att vara passiv. Det väpnade motståndet kommer inte att vara starkt nog att störta ockupationen, men det kommer att bli omfattande om Moskva försöker införa en mycket förtryckande regim i de ockuperade territorierna. Resultatet skulle bli ett starkare obehäpnat motstånd som skulle bli källa till en permanent instabilitet, inte bara i Ukraina utan även i Ryssland.

JB: Väst reagerade beslutsamt med en strategi som grundas på hårda sanktioner mot Moskva och vapensändningar till Kiev. Att krossa den ryska ekonomin och stärka det ukrainska försvaret har samma mål: att tvinga Moskva att avsluta angreppet. Hur ser du på deras svar, och vad anser du om kraven på NATO att upprätta en flygförbudszon?

VI: Jag är rädd för att om sanktioner och vapensändningar blir det dominerande svaret, så betyder det att väst i själva verket vill ha detta krig. Putin har inte råd att förlora, så han kommer att föra krig så länge som möjligt. Det kommer att innebära ett stort antal döda och fullständig ödeläggelse av ukrainska städer. Precis som den ryska armén ödelade Groznyj i Tjetjenien skulle den kunna ödelägga Kiev och Charkiv. Om Putin står utan andra alternativ skulle han kunna hota att använda kärnvapen.

Jag tror att NATO-eliterna förstår att en flygförbudszon över Ukraina skulle innebära krig mellan NATO och Ryssland. Jag tycker inte att vi har råd att chansa när det handlar om att riskera en kärnvapenapokalyps.

Att stoppa kriget är en absolut prioritering. Det kan gå genom att omedelbart ge Ukraina ett klart perspektiv av att gå med i EU, åtminstone en konkret plan på medlemskap. Samtidigt skulle man kunna nå en överenskommelse om militär neutralitet. Det är lättare nu eftersom Volodymyr Zelenskyj och resten av den politiska eliten är besvikna över att NATO inte kommer att hjälpa Ukraina eller upprätta en flygförbudszon.

Zelenskyj kommer att tvingas acceptera smärtsamma kompromisser om Krim och Donetsbäckenet. Men med hjälp av ett EU-medlemskap skulle Zelenskyj kunna framställa en överenskommelse med Ryssland som en seger och hävda att ukrainarna erövrade det de har kämpat för sedan revolutionen på Maidantorget. Samtidigt skulle Putin också kunna hävda att han inte blev besegrad, att invasionen uppnådde sina mål. EU och USA skulle kunna förhandla fram något sådant här om de ville förhindra förluster av ukrainska liv och att ekonomin krossas.

JB: Vad menar du med att väst vill ha detta krig?

VI: En del kommentatorer säger entusiastiskt att ett långvarigt motstånd i Ukraina kommer att trötta ut Ryssland på samma sätt som kriget i Afghanistan bidrog till Sovjetunionens sammanbrott. Det kriget gjorde en hel del skada på Sovjet, men innebar en katastrof för det afghanska folket. Afghanistan ödelades för årtionden framåt och blev en sönderfallande stat, där så småningom ett extremistiskt nätverk tog över.

Om väst är nöjt med en sådan framtid för Ukraina, så betyder det att de behövde det här kriget. Västs nuvarande inställning kommer bara att kunna rättfärdigas om Ryssland verkligen är så skört att det faller samman inom en mycket nära framtid. Men om invasionen fortsätter i månader eller till och med år, så kommer väst att vara medskyldig för att ha förlängt kriget.

JB: Ukraina är alltså inte bara offer för Ryssland utan också för västs geopolitiska spel?

VI: De amerikanska och brittiska underrättelsetjänsterna hade tillkännagivit invasionen i månader. Om London och Washington var så säkra på invasionen, varför förhindrade de inte den, varför förhandlade de inte mer aktivt med Putin? Förvisso är Putin mest ansvarig för kriget. Men väst kände till invasionen och gjorde inte tillräckligt för att förhindra den.

JB: Väst gav näring åt Ukrainas förhoppningar om NATO-medlemskap trots att det var uppenbart att NATO inte skulle försvara Ukraina. Blev ukrainarna i denna mening lurade?

VI: Ukraina har aldrig fått någon plan för medlemskap, bara en teoretisk möjlighet att ansluta sig någon gång i framtiden. Trots löften om medlemskap hade NATO aldrig någon önskan att strida för Ukraina. Nu dör ukrainare. Deras löften till Ukraina var åtminstone ytterst oansvariga.

JB: Under Petro Porosjenko, som var president mellan 2014 och 2019, ingick NATO-medlemskap som ett mål i 2019 års konstitution. Hur blev NATO en så viktig fråga inom ukrainsk politik?

VI: Politikerna har aldrig varit intresserade av vad ukrainarna verkligen tycker om NATO. Ansökningen om medlemskap lämnades in av president Viktor Jusjtjenko efter den så kallade orangea revolutionen 2004. Den fick stöd från George W Bush, och vid toppmötet i Bukarest 2008 beslutades att Georgien och Ukraina skulle gå med i alliansen.

Vid den tiden stödde omkring 20% av ukrainarna en NATO-anslutning. Efter Euromaidan annekterade Ryssland Krim och krig bröt ut i Donetsbäckenet, vilket fick en del av befolkningen att se NATO som ett skydd mot Ryssland. Samtidigt genomfördes inte längre några opinionsundersökningar i Krim och Donetsbäckenet, landets mest proryska delar. Tack vare rädslan för de ryska trupper som hade samlats vid gränsen översteg stödet för NATO-medlemskap förra året 50%. Den pågående invasionen har ändrat inställningen även i de proryska södra och östra delarna av landet. Men samtidigt ökar besvikelsen mot NATO.

JB: Bland de möjliga utgångarna av kriget finns en delning av landet (dvs. att det införs en förtryckande prorysk regim i öst medan väst blir en nationalistisk yttre NATO-bas), en rysk ockupation av hela Ukraina, eller fullständigt nederlag för Ryssland. Kan ett flernationellt, multietniskt Ukraina överleva?

VI: Du har beskrivit ett sannolikt scenario i händelse av att landet delas, men allt beror på hur kriget utvecklas. Ett nederlag för Putin skulle troligen innebära att den härskande ryska regimen destabiliseras och faller samman, vilket Ukraina skulle kunna utnyttja och till och med återta Krim och Donetsbäckenet.

Som ett resultat av angreppet och ödeläggelsen finns det ett starkt hat mot ryssar. Jag är rädd för att det ryska språket kommer att förtryckas ännu mer på det offentliga området än vad som var fallet efter de lagar som Porosjenko antog. Det multikulturella land som jag föddes i är troligen förlorat för alltid.

Det är möjligt att det en dag kommer att ske en försoning. Polen och Frankrike arbetar trots allt intimt med Tyskland i EU, trots att Tyskland orsakade ett enormt lidande för hela Europa under Andra världskriget. Men det skulle kräva mycket stora politiska förändringar i själva Ryssland.

JB: Redan innan invasionen skrev du att den skulle kunna destabilisera Ryssland självt. Vilka konsekvenser kommer kriget och sanktionerna att leda till för Putins regim?

VI: Om regimen vill anpassa sig till de militära, ekonomiska och politiska utmaningarna kommer det att krävas radikala förändringar av den samhällsliga och politiska ordningen. För närvarande fungerar den ryska staten enligt kleptokratiska beskyddarkapitalistiska principer, där en liten elit berikar sig. Men det kommer inte att vara möjligt att vidmakthålla en prorysk regim i delar av Ukraina enbart med förtryck, och ukrainarnas motstånd skulle kunna uppmuntra opposition i Belarus och Ryssland – speciellt om ryska soldater fortsätter att dö – och även i Kazakstan och hela den ryska intressesfären.

Eftersom instabiliteten inte kommer att minska av en ortodox nyliberal politik, har den ekonomiska historikern Adam Tooze spekulerat om regimen kommer att försöka driva någon sorts nykeynesiansk politik för att förbättra medborgarnas liv och på så sätt köpa deras stöd. Efter båda världskrigen såg vi att arbetarnas rättigheter utvidgades betydligt för att förhindra uppror av massorna som hade fått göra stora uppoffringar under kriget.

Rysslands omorientering till icke västliga länder kommer också att bli ett problem. Moskva är mindre isolerad än det verkar i väst, men utöver att bero på ett mer utvecklat Kina kommer en sådan omorientering inte att bli lätt att försona med ryssarnas, belarusiernas och ukrainarnas europeiska identiteter. Ryssland kommer också att behöva ett mycket mer sammanhängande ideologiskt projekt för att förklara syftet med alla dessa uppoffringar för befolkningen. Det faktum att en stor del av den ryska samhället inte förstår Putins invasion är ett symptom på att ett sådant projekt inte existerar, och det är ett projekt som ingen av de postsovjjetiska eliterna har haft.

JB: Invasionen förvirrade också den intellektuella vänstern, som var van vid att skylla nästan alla problem i världen på väst. De ukrainska vänsteranhängarna Taras Bilous och Volodymyr Artiuch har i öppna brev kritiserat det de kallar vänstern i västs ”antiimperialism för idioter”.* Vilket är enligt din åsikt det rätta vänsterperspektivet?

VI: Jag har personligen skrivit mot förenklade tolkningar av Euromaidan, som delar av vänstern i väst felaktigt såg som en kupp som stöddes av väst, precis som de separatistiska republikerna i Donetsbäckenet sågs som frön till socialistiska stater, medan de i verkligheten är marionetter till en mycket icke-socialistisk rysk regim. Men att för närvarande diskutera vilken skuld vänsteranhängare i väst har som Putins nyttiga idioter är väldigt skadligt för vänstern. Debatten om underskattningen av den ryska imperialismen är viktig, men den ska inte föras under känslosvall och genom att använda moralisk utpressning.

Invasionen kommer att underlätta en stark högergång som kommer att begränsa vänsterns utrymme betydligt, både i Öst- och Västeruropa. Vi borde inte avvärpa oss själva och blotta oss för högerangrepp. Den överväldigande majoriteten av Europas vänster fördömer den ryska imperialismen

* Se Taras Bilous, [Ett brev från Kiev till vänstern i väst](#), och Volodymyr Artiuch, ”Det räcker inte med USA som förklaring när det handlar om kriget i Ukraina. Till vänstern i väst, om era och våra misstag”, i artikelsamlingen [Ukraina 10 mars 2022](#) på marxistarkiv.se.

och inser att invasionen leder till en katastrof, precis som USA:s invasion av Irak.

Vänstern behöver offensiva argument. Vi kan inte gå med på att förbjuda en diskussion om NATO:s och den ukrainska postmaidanregimens delaktighet, om orsakerna till varför inte Minskavtalen genomfördes, eller om relationerna mellan NATO och Ryssland. Det skulle innebära kapitulation – i synnerhet i Östeuropa, där det under den kommande perioden av ny-McCarthyism kanske inte längre kommer att vara möjligt att föra fram ens grundläggande vänsterargument utan att anklagas för att vara rysk spion.